

CS

CS

CS

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 13.11.2008
KOM(2008) 782 v konečném znění

ZELENÁ KNIHA

**NA CESTĚ K ZABEZPEČENÉ, UDRŽITELNÉ A KONKURENCESCHOPNÉ
EVROPSKÉ ENERGETICKÉ SÍTI**

{SEC(2008)2869}

ZELENÁ KNIHA

NA CESTĚ K ZABEZPEČENÉ, UDRŽITELNÉ A KONKURENCESCHOPNÉ EVROPSKÉ ENERGETICKÉ SÍTI

OBSAH

1.	Úvod.....	3
2.	Budoucí priority pro rozvoj evropských sítí	4
2.1.	Nové zaměření politiky EU v oblasti energetických sítí.....	4
2.2.	Podpora rozvoje energetických sítí ze strany EU	4
2.3.	Administrativní a regulační překážky pro projekty týkající se energetických sítí.....	5
2.3.1.	Plánovací a povolovací postupy	5
2.3.2.	Právní rámec.....	6
2.4.	Přechod k plně integrované a pružné evropské energetické síti	6
2.5.	Určení nových priorit	7
3.	Nový přístup EU k rozvoji energetických sítí.....	7
3.1.	Cíle energetické politiky EU.....	7
3.1.1.	Podpora veřejného povědomí a solidarity.....	7
3.1.2.	Dosažení cílů „20-20-20“ do roku 2020	8
3.1.3.	Inovace a nové technologie	8
3.1.4.	Mezinárodní energetické sítě	9
3.2.	Úplné propojení evropské energetické sítě	10
3.2.1.	Účinný vnitřní trh s energií	10
3.2.2.	Meziregionální rozměr	10
3.2.3.	Nový přístup k plánování	11
3.3.	TEN-E ve službách zabezpečení a solidarity	11
3.3.1.	Revidované hlavní směry pro TEN-E.....	11
3.3.2.	Další možnosti zlepšení TEN-E	13
3.3.3.	Koordinace mezi TEN-E a ostatními finančními nástroji EU	13
4.	Závěry	14

Otázky

1. Úvod

Evropské energetické sítě jsou tepny, na nichž jsme všichni závislí, pokud jde o energii pro naše domovy, podniky a náš volný čas. Energetická politika EU¹ stanoví jednoznačné cíle² pro udržitelnou, konkurenceschopnou a zabezpečenou energii. Balíček z ledna 2008 týkající se obnovitelné energie a změny klimatu³ členské státy zaváže k ambiciózním cílům v oblasti obnovitelné energie a snižování emisí. EU však těchto cílů nedosáhne, pokud se její energetické sítě významně a rychle nezmění.

V současnosti evropské energetické sítě – tj. infrastruktura pro přepravu elektřiny, zemního plynu, ropy a jiných paliv od výrobců k odběratelům – stárnou. Jsou založeny na dodávkách tradičních fosilních paliv a velké, centralizované výrobě s levnou a dostatečnou energií. Scházející vhodné propojení sítí je překážkou investic do obnovitelné energie a decentralizované výroby. Rozšířená EU zdědila špatné propojení mezi východem a západem a jihem a severem. To ztěžuje volný pohyb energie v EU a znamená to, že některé regiony jsou citlivější na výpadky v dodávkách. Jelikož takřka ve všech scénářích dochází k nárůstu dovozu energie, jsou naléhavě nezbytné nové dovozní trasy, aby EU byla v oblasti svých dodávek pružnější.

V reakci na obecně rozšířenou obavu ohledně schopnosti evropských energetických sítí dodávat energii, kterou evropští občané potřebují, vyzvala Evropská rada dne 16. října 2008 Komisi k „posílení a dokončení kritických infrastruktur“⁴.

Nedávné události v Gruzii rovněž ukázaly, že nastává kritické období pro energetickou bezpečnost a že EU musí v oblasti zabezpečení dodávek energie zvýšit úsilí.

Vždy se předpokládalo, že se energetické sítě budou financovat samy. Pro dosažení tohoto cíle je jednoznačný a stabilní právní rámec hlavní podmínkou pro podnět investic soukromého sektoru do výroby a přenosu/přepravy. Vytvoření tohoto rámce je jedním z hlavních cílů balíčku týkajícího se energie a klimatu a třetího balíčku pro vnitřní trh s energií⁵ týkajícího se dokončení vnitřního trhu se zemním plynem a elektřinou.

Třetí balíček pro vnitřní trh s energií (jakmile bude proveden) zavede významné změny v plánování sítí, včetně pravidel pro oddělení, koordinace regulace a nových sítí spolupráce spojujících provozovatele přenosových soustav. To by mělo podnítit investice, synergie, účinnost a inovace v oblasti energetických sítí.

Vzhledem k problémům se zabezpečením dodávek a rozsahu investic, které evropské energetické sítě potřebují⁶, však EU musí posílit svou politiku v oblasti rozvoje energetických sítí. Měla by být například schopna zasáhnout nebo být prostředníkem v případě, že veřejné

¹ Energetická politika pro Evropu, KOM(2007) 1 v konečném znění.

² 20% snížení emisí skleníkových plynů, 20% podíl obnovitelné energie na spotřebě konečné energie v EU a 20% zvýšení energetické účinnosti do roku 2020.

³ http://ec.europa.eu/energy/climate_actions/index_en.htm

⁴ http://www.consilium.europa.eu/cms3_applications/Applications/newsRoom/related.asp?BID=76&GRP=14127&LANG=1&cmsId=339

⁵ http://ec.europa.eu/energy/electricity/package_2007/index_en.htm

⁶ 17 miliard EUR do elektroenergetických sítí v nadcházejících 5 letech podle zprávy vydané UCTE (plán rozvoje přenosových soustav z května 2008) a přibližně 300 miliard EUR do elektroenergetických a plynárenských sítí v příštích 25 letech.

a soukromé strany nejsou schopny pokročit u hlavních projektů s evropským dopadem. Měla by rovněž přezkoumat svůj rámec financování, zejména transevropské energetické sítě (TEN-E), aby byl lépe zaměřen na cíle politiky. Je nutno vyřešit rovněž potíže v souvislosti s plánováním a povolením.

Účelem této zelené knihy je vyžádat si názory na to, jak může EU lépe podporovat nové energetické sítě, které Evropa potřebuje, s využitím veškerých nástrojů, jež má k dispozici, zejména (avšak nejen) TEN-E. Navrhuje rovněž řadu důležitých strategických projektů, které by EU mohla podpořit v zájmu posílení solidarity a zabezpečení dodávek ve skutečně evropské energetické síti.

2. BUDOUCÍ PRIORITY PRO ROZVOJ EVROPSKÝCH SÍTÍ

2.1. Nové zaměření politiky EU v oblasti energetických sítí

Rozvoj sítí je důležitým prvkem energetické politiky. Důraz politiky EU v oblasti sítí je kladen na „zaplnění mezer“ v sítích nebo odstranění překážek z důvodu vnitřního zabezpečení dodávek. To je důležité, nestačí to však k řešení globálních problémů v oblasti zabezpečení dodávek, k využití nových technologií, k diverzifikaci zdrojů energie a k zajištění solidarity v případě energetické krize. Politika EU v oblasti sítí musí být plně v souladu s energetickou politikou EU.

Jak ukazují osobní zprávy evropských koordinátorů jmenovaných EU⁷, EU musí hrát aktivnější úlohu při podpoře strategických projektů. TEN-E je nutno modernizovat a zvýšit jejich efektivnost pro novou energetickou politiku a její cíle týkající se udržitelnosti, zabezpečení dodávek a konkurenceschopnosti.

Energetické sítě jsou rovněž důležité pro vnější vztahy EU. Vnitřní trh EU s energií nebude fungovat bez sítí pro dovoz energie. Investice do energetických sítí zahrnuje rovněž řada mezinárodních iniciativ, například strategické partnerství mezi EU a Afrikou.

2.2. Podpora rozvoje energetických sítí ze strany EU

Smlouva o ES uvádí, že Společenství přispívá ke zřízení a rozvoji transevropských sítí a že činnost Společenství bude zaměřena na podporu propojení a interoperability vnitrostátních sítí, jakož i přístupu k nim (článek 154). Transevropské energetické sítě (TEN-E) jsou hlavním nástrojem energetické politiky, pokud jde o podporu rozvoje energetických sítí ze strany EU. TEN-E byly původně nástrojem vnitřního trhu. V energetickém odvětví se předpokládalo, že investice uskuteční účastníci trhu, kteří náklady přenesou na odběratele.

První hlavní směry pro TEN-E byly přijaty v roce 1996 a postupně byly revidovány, naposledy v roce 2006. Podle hlavních směrů pro TEN-E⁸ a nařízení o TEN⁹ EU financuje

⁷ Jmenování v září 2007 pro čtyři zvláště složité projekty: propojovací vedení Španělsko-Francie (Prof. Monti), elektroenergetické propojení mezi Polskem a Litvou (Prof. Mielczarski), síť pro větrnou energii v Severním a Baltském moři (p. Adamowitsch), jižní tranzitní koridor pro přepravu zemního plynu (p. Van Aartsen). Jejich zprávy jsou k dispozici na adrese http://ec.europa.eu/ten/energy/coordinators/index_en.htm.

⁸ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1364/2006/ES ze dne 6. září 2006, kterým se stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě a kterým se zrušují rozhodnutí 96/391/ES a rozhodnutí č. 1229/2003/ES, Úř. věst. L 262, 22.9.2006.

především předinvestiční studie proveditelnosti pro konkrétní seznam projektů stanovený členskými státy. K tomuto dokumentu je připojena zpráva za období 2002–2006¹⁰. Je zřejmé, že je nutno zvýšit dopad a zlepšit viditelnost TEN-E.

To znamená uvést TEN-E plně do souladu s energetickým cílem EU, jak je stanoven v energetické politice pro Evropu z roku 2007. Jsou zapotřebí rovněž významné změny v hlavních směrech s cílem zvýšit účinnost programu. Rozhodující je otázka rozpočtu. Níže je uvedeno několik oblastí, ve kterých lze TEN-E podrobit revizi.

EU musí zlepšit rovněž soudržnost mezi jednotlivými opatřeními v oblasti sítí a posílit účinek různých možností financování na investice do infrastruktury, včetně TEN-E, strukturálních fondů a EIB.

2.3. Administrativní a regulační překážky pro projekty týkající se energetických sítí

2.3.1. Plánovací a povolovací postupy

Obvyklou příčinou prodlev u energetických projektů jsou plánovací postupy a postupy správního povolování v důsledku rozdílů v místních a vnitrostátních plánovacích předpisech. Je pravděpodobné, že schvalování a povolování velkých infrastrukturních projektů by prospěl harmonizovanější přístup. EU však nemá v oblasti územního plánování žádnou pravomoc.

Dalším problémem je reakce „ne na mém dvorku“ („not in my backyard“, NIMBY), kdy evropský zájem není sdílen na místní úrovni. Jedním způsobem, jak ji obejít, je uložení kabelů pod zemí, velkou překážkou jsou však náklady.

Odpor na místní úrovni vůči prospěšným projektům způsobují rovněž nedostatečné informace a špatná koordinace.

Zvláštní přístup k zvláštnímu projektu: EU jmenuje evropského koordinátora pro projekt zaměřený na propojení elektrizačních soustav Francie a Španělska

Poté, co EU byla upozorněna na pomalé tempo v oblasti plánů na rozšíření propojení mezi francouzskou a španělskou elektrickou rozvodnou sítí, jmenovala v září 2007 zvláštního koordinátora jako zprostředkovatele mezi zúčastněnými stranami. Tento projekt je zaměřen na propojení, které má pro dotčené členské státy i celou EU prvořadý význam. Koordinátorovi se podařilo dospět ve vyjednávání ke kompromisnímu řešení, přijatelnému pro všechny strany a schválenému předsedy vlády / hlavami států Španělska a Francie. Tento případ dokazuje, že EU může pokrok směrem k uskutečnění evropské sítě podpořit tím, že stranám umožní nalézt kompromisní řešení, které přihlíží k požadavkům místního obyvatelstva a odstraňuje obavy o zabezpečení dodávek a životní prostředí, a to s náklady, které by mohli nést provozovatelé přenosových soustav.

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 680/2007 ze dne 20. června 2007, kterým se stanoví obecná pravidla pro poskytování finanční pomoci Společenství v oblasti transevropských dopravních a energetických sítí, Úř. věst. L 162/1, 22.6.2007.

¹⁰ Zpráva o provádění programu transevropských energetických sítí v období 2002–2006, KOM(2008) 743.

2.3.2. Právní rámec

Plánovaná Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) společně se dvěma novými evropskými sítěmi provozovatelů přenosových soustav (ENTSO), zřízenými třetím balíčkem pro vnitřní trh s energií, pomůže zajistit větší koordinaci a průhlednost při plánování, provozování, výzkumu a inovaci sítí (viz níže).

Zvláštní problém však vzniká v případě přeshraničních nebo regionálních projektů, zejména projektů, které propojují řadu různých energetických soustav.

Prioritní projekty pro energetické priority: vytvoření sítě pro příbřežní větrnou energii

EU jmenovala rovněž evropského koordinátora pro dohled nad propojováním rozvodných sítí mezi větrnými turbínami v Severním a Baltském moři a hlavní pobřežní rozvodnou sítí. Větrná energie, kterou odběratelé požadují, však nemůže být dodávána bez nových sítí. V členských státech schází dostatečné strategické plánování a přiměřený dialog s veřejností. Zkušenosti s koordinátorem ukazují, že vytvoření příbřežní rozvodné sítě k napojení jednotlivých větrných elektráren na pobřežní rozvodnou síť musí také umožnit obchodování a přispět k vyvážení. Toho však lze dosáhnout pouze tehdy, budou-li zapojeny všechny dotčené členské státy, provozovatelé přenosových soustav a regulační orgány a ostatní zúčastněné strany, včetně nevládních organizací. V červenci 2008 koordinátor zřídil pracovní skupinu zahrnující všechny tyto strany s cílem řídit vskutku nadnárodní proces.

2.4. Přechod k plně integrované a pružné evropské energetické síti

Prvním cílem sítě je propojit všechny členské státy Evropské unie a umožnit jim, aby plně využívaly výhod vnitřního trhu s energií. Tak tomu je zejména od posledních dvou rozšíření, kdy se zdá, že nové členské státy nejsou propojeny (či nejsou propojeny dostatečně) mezi sebou navzájem ani se starými členskými státy.

Odstraňování mezer v síti: elektroenergetické propojení Polska a Litvy

Vytvoření společných struktur mezi provozovateli přenosových soustav a státními správami pomohlo vyřešit problémy v případě projektu propojení elektrických přenosových soustav Polska a Litvy. Evropský koordinátor v tomto případě pomohl příslušným provozovatelům přenosových soustav založit společný podnik, LITPOL, k provedení přípravných prací v rámci tohoto propojení. Propojení by mohlo mít dvojí výhodu pro zabezpečení dodávek v regionu, jednak odstranění mezery v síti spojující tři pobaltské státy se zbytkem EU, jednak otevření možností pro vývoz elektřiny z plánované jaderné elektrárny v Litvě.

Hlavní prioritou EU se musí stát úkol spočívající v modernizaci elektrické rozvodné sítě za účelem začlenění většího počtu jednotek decentralizované výroby a „inteligentních“ technologií, aby bylo možno lépe řídit poptávku a pojmout velké množství energie vyrobené z obnovitelných zdrojů i po roce 2020¹¹.

¹¹ „Inteligentní“ technologie rozvodných sítí a jejich příspěvek k cílům 20-20-20 jsou projednány ve zprávě ELECTRA: http://ec.europa.eu/enterprise/electr_equipment/electra.htm. Viz rovněž Zlepšování energetické účinnosti prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (KOM(2008) 241). Budoucí publikace: *The Contribution of the European Electrical Engineering Industry to the*

Je rovněž velmi důležité zajistit, aby všechny části EU mohly využívat nových zdrojů energie, které se v EU vyvíjejí, například příbřežní větrná energie a fotovoltaická/koncentrovaná solární energie, prostřednictvím většího počtu propojení mezi jednotlivými regiony.

Pozornost je třeba věnovat také zabezpečení dovozu. Některá hlavní potrubí obsluhující evropské odběratele jsou přetížena nebo potřebují údržbu. Budou zapotřebí i nové dovozní trasy, zejména ze Střední Asie a z oblasti Kaspického moře a dále ze Středního východu a Afriky.

Zabezpečení dodávek: veřejný zájem si může vynutit veřejnou intervencí tam, kde trh nestačí

Koordinátor EU pro jižní koridor pro přepravu zemního plynu zahrnující projekt Nabucco vyzdvihl základní problém v souvislosti s plánováním a realizací sítě. Politická, bezpečnostní a neobchodní rizika spojená s novými infrastrukturními projekty jsou obrovským odrazujícím faktorem pro obchodní společnosti, které nejsou ochotny vzít na sebe riziko „prvního tahu“. Na konkurenčním trhu musí orgány veřejné správy nadále hrát roli při vytváření pobídek pro soukromé společnosti, aby investovaly do nových projektů „na zelené louce“.

2.5. Určení nových priorit

Evropská rada na zasedání ve dnech 15.–16. října 2008 vydala určité orientační směry pro priority EU v oblasti sítí. Komise navrhla konkrétnější příklady ve svém druhém strategickém přezkumu energetiky s názvem *Akční plán EU pro energetickou bezpečnost a solidaritu*¹². Tyto příklady jsou rozvedeny níže (Závěry). Avšak zajištění toho, aby tyto priority pokročily dále, bude vyžadovat nové sladění politiky a nástrojů. Níže uvedené problémy vedou k řadě možností, které EU může rozvíjet v rámci soudržnější politiky v oblasti energetických sítí, jež je zcela v souladu s jejími cíli v oblasti energetiky a klimatu a jež pomůže realizovat prioritní projekty tak, aby sloužily všem občanům EU.

3. NOVÝ PŘÍSTUP EU K ROZVOJI ENERGETICKÝCH SÍTÍ

3.1. Cíle energetické politiky EU

3.1.1. Podpora veřejného povědomí a solidarity

Evropská komise a členské státy musí zlepšit informovanost občanů a komunikaci s nimi ohledně otázek týkajících se energetických sítí, včetně účelu a cílů TEN-E, toho, jak funguje solidarita v dodávkách energie a jak mohou nové sítě dodávat udržitelnou, zabezpečenou a konkurenceschopnou energii. Na tomto úkolu by se měl podílet veřejný i soukromý sektor.

Je nutno zlepšit přístup k informacím. Jsou zapotřebí pravidelné diskuse s členskými státy a ostatními stranami ohledně otázek investic, zejména do výroby elektřiny. Komise znovu

Community's Climate Action Plan and Agenda for Growth and Jobs (Příspěvek evropského elektrotechnického průmyslu k akčnímu plánu Společenství pro boj proti změně klimatu a agendě pro růst a zaměstnanost).

¹² Druhý strategický přezkum energetiky, KOM(2008) 744.

přezkoumá příspěvek, který by mohlo zajistit nařízení Rady (ES) č. 736/96 o povinnosti informovat Komisi o investičních projektech v odvětvích ropy, zemního plynu a elektřiny. Tyto informace může doplnit středisko Komise pro sledování trhů s energií.

3.1.2. Dosažení cílů „20-20-20“ do roku 2020¹³

Nové právní předpisy v oblasti obnovitelné energie a změny klimatu, včetně cílů „20-20-20“, se musí naléhavě projevit v plánování sítí a programech ve veřejném a soukromém sektoru.

EU musí vypracovat ucelenou strategii pro začlenění obnovitelných zdrojů energie do rozvodné sítě, a to ve spolupráci s vnitrostátními a regionálními orgány a účastníky trhu. To by mělo řešit otázky jako rozvržení nákladů v dodavatelském řetězci, náklady na zálohování, technologie přenosu, propojení místních a evropských rozvodných sítí a jednotnost regulace. EU, členské státy a místní i regionální orgány by zároveň měly podporovat a usnadňovat decentralizovanou výrobu energie, která přispívá k energetické bezpečnosti a nabízí významnou příležitost pro regionální rozvoj, zajišťující růst a tvorbu pracovních míst.

EU musí podporovat projekty, které mohou zajistit přenos energie z oblastí bohatých na zdroje (např. vítr v pobřežních oblastech a solární energie ve Středomoří) do oblastí, kde ji odběratelé potřebují. Zároveň je nutno podporovat nové technologie rozvodných sítí za účelem účinnějšího a pružnějšího využívání místních zdrojů energie, například výrobu elektřiny v jednotlivých domácnostech a kombinovanou výrobu tepla a elektřiny.

Energie z příbřežních větrných elektráren by mohla hrát významnou roli při plnění cílů v oblasti obnovitelné energie, jakož i při zlepšování zabezpečení dodávek a solidarity. K plnému začlenění větrné energie do evropské rozvodné sítě jsou nezbytné celoevropské příbřežní rozvodné sítě a transevropské překryvné rozvodné sítě. Současně s touto zelenou knihou Komise zveřejňuje sdělení o energii větru na moři¹⁴.

Dopad na sítě má podpora zachycování, přepravy a skladování CO₂ (CCS). Jsou zapotřebí rozsáhlá potrubí pro CO₂ spojující místa emisí CO₂ se skladovacími místy. EU musí uvážit, jakou roli může hrát při podpoře nezbytných investic v této oblasti, včetně TEN-E.

V souvislosti s tím je nutno vzít v úvahu důsledky změny klimatu pro evropské energetické sítě, například umístění elektráren, elektrických vedení a potrubí.

3.1.3. Inovace a nové technologie

V programech výzkumu a technologických demonstrací je zapotřebí lepší zaměření na technologie energetických sítí. Evropská vědecká obec musí být motivována, aby při tvorbě řešení plně spolupracovala se soukromým sektorem. Hlavním technologickým problémem pro období do roku 2020 je zavedení pružné evropské rozvodné sítě s dostatečnými skladovacími kapacitami, v níž budou integrovány různé způsoby výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a konvenčních zdrojů.

Evropská průmyslová iniciativa týkající se elektrických rozvodných sítí je prioritou strategického plánu pro energetické technologie¹⁵ a získá počáteční podporu ze

¹³ Viz poznámka pod čarou č. 2.

¹⁴ Energie větru na moři, KOM(2008) 736.

¹⁵ Strategický plán pro energetické technologie, KOM(2007) 723, schválený Radou a Parlamentem.

sedmého rámcového programu EU pro výzkum a rozvoj. Několik velkých projektů v oblasti výzkumu a technologického rozvoje a demonstrací, které prokáží proveditelnost „inteligentních“ síťových technologií, by mohlo dát potřebný podnět k rychlému nasazení lepších, pružnějších a stabilnějších systémů a zamezit potřebě investic do méně účinných infrastruktur.

Strategický plán pro energetické technologie zahrnuje rovněž opatření, která jsou důležitá pro budoucí rozvoj sítí, například opatření k plánování přechodu na nízkouhlíkové energetické systémy. Další otázkou, kterou je nutno blíže přezkoumat, je dopad elektrických vozidel a hybridních vozidel, která lze připojit k elektrické síti, na elektrické sítě.

EU musí usilovat o šíření důležitých zkušeností v celé EU. Je nutno účinněji využívat nástroje EU, včetně strukturálních fondů, Fondu soudržnosti EU a rámcových programů pro výzkum a technologický rozvoj, ale také program pro konkurenceschopnost a inovace („Inteligentní energie – Evropa“) a navrhované spojenectví pro energetický výzkum¹⁶ s cílem podpořit a vyvinout nové energetické technologie a inovační řešení. Evropský inovační a technologický institut (EIT) navíc v roce 2009 zveřejní první výzvu k vytvoření znalostních a inovačních komunit (KIC), zejména v oblasti změny klimatu a udržitelné energie. Dále je nutno prohloubit spolupráci s evropskými normalizačními organizacemi, neboť tyto organizace vytvářejí nezbytné normy pro uvádění nových technologií na trh.

3.1.4. Mezinárodní energetické sítě

Projekty v oblasti mezinárodních energetických sítí sloužících zabezpečení dodávek energie v EU nutně zahrnují souhlas vlád třetích zemí. Je důležité, aby rámec EU pro mezinárodní spolupráci rozvoj takovýchto projektů podporoval, zejména zajištěním dlouhodobého politického rámce pro závazky soukromých společností podílejících se na investicích a pro možné záruky evropských bank, např. Evropské investiční banky (EIB) nebo Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD).

K projednání navrhovaných mezinárodních energetických projektů v počáteční fázi by mohla být využita stávající seskupení v EU, např. síť korespondentů v oblasti energetické bezpečnosti, koordinační skupina pro otázky zemního plynu a skupina pro dodávky ropy. To pomůže vybudovat solidaritu mezi členskými státy a předvídat politicky citlivé otázky.

Konečná rozhodnutí o dovozních plynovodech jsou obchodní záležitostí a jsou přijímána společně s dotčenými zeměmi. U některých projektů může být vhodné třetí země politicky ujistit, že EU je připravena navázat dlouhodobé energetické vztahy. Zvláštní důraz je třeba klást i na podporu investičních projektů v případě, že soukromý investor považuje neobchodní rizika za příliš vysoká.

EU by měla pokračovat v práci na překonávání rozdílů v právních rámcích v třetích zemích a uvážit, jak se dostatečně včas zapojit do návrhu mezinárodních dohod týkajících se strategických projektů s cílem zajistit jejich slučitelnost s *acquis* EU.

Tyto otázky by se měly odrazit rovněž ve vnějších nástrojích EU. Mezinárodními dohodami by bylo možné připravit půdu pro energetické propojení s trhem EU, včasné informace o trhu a vývoj politiky. Mezinárodní obchodní dohody by rovněž mohly posloužit ke stanovení jednoznačných podmínek přístupu na trh EU a naopak a ke stanovení postupů řešení sporů.

¹⁶ Viz strategický plán pro energetické technologie.

Lepší hospodářský a právní rámec pro vztahy EU s dodavatelskými a tranzitními zeměmi napomůže v oblasti soukromých investic do energetické infrastruktury prosazovat stálejší a předvídatelnější podmínky investování.

3.2. Úplné propojení evropské energetické sítě

3.2.1. Účinný vnitřní trh s energií

Třetí balíček pro vnitřní trh s energií (jakmile bude proveden) posílí spolupráci mezi provozovateli přenosových soustav (TSO) a mezi energetickými regulačními orgány, neboť jim umožní určit potřebná propojení na základě průhledného, jednotného desetiletého investičního plánu. Určitého pokroku již bylo dosaženo v odvětví elektřiny. Pokud jde o zemní plyn, plány musí postupovat rychleji.

Sítě ENTSO a agentura ACER by mohly svou současnou spolupráci v oblasti posilování hospodářské soutěže rozšířit i na jiné záležitosti, včetně zabezpečení dodávek, výzkumu a inovací a dosažení cílů 20-20-20.

Spolupráce mezi sítěmi ENTSO a agenturou ACER musí pomoci zajistit optimální využívání stávajících sítí, například snižováním ztrát v elektrických vedeních a podporou účinnějších modelů poptávky. Měla by podpořit pružnější přístup k sazbám u nové rozvodné infrastruktury (např. rozvodné sítě pro příbřežní větrnou energii nebo „inteligentní“ rozvodné sítě). Musí také pomoci odstranit ostatní překážky bránící investicím, např. přiměřenou návratnost investic pro vnitrostátní provozovatele přenosových soustav.

Koordinované plánování musí vzít v úvahu důsledky integrace místních „inteligentních“ rozvodných sítí a jejich dopad na příslušné povinnosti provozovatelů přenosových soustav (vysokonapěťových) a provozovatelů distribučních soustav (nizkonapěťových).

3.2.2. Mezuregionální rozměr

Na vnitřním trhu EU jsou regionální sítě (přeshraniční sítě a sítě zahrnující více zemí) důležité pro zabezpečení dodávek a solidaritu a jsou prvním krokem k plně propojenému vnitřnímu trhu s energií.

Spojování sítí – plynárenské odvětví

Projekt nové evropské přepravní soustavy (*New Europe Transmission system, NETS*), o nějž se zasazuje řada provozovatelů přepravních soustav, je velmi slibná iniciativa usilující o začlenění provozovatelů přepravních soustav zemního plynu v celé střední a jihovýchodní Evropě. To umožní vytvořit rámec pro regionální trh se zemním plynem. Takovýto trh by byl dostatečně velký na to, aby přilákal nové investice, což neplatí pro jednotlivé vnitrostátní trhy, a mohl by významně snížit provozní a investiční náklady.

Další výhledovou iniciativou, která by mohla rovněž zlepšit integraci aktiv a správu sítí, je myšlenka provozovatele evropské přepravní soustavy, kterou podporují někteří významní účastníci plynárenského odvětví. Cílem je postupně vybudovat nezávislou společnost, která by spravovala jednotnou síť pro přepravu zemního plynu v celé EU. Postupné sjednocování sítí za předpokladu, že je organizováno způsobem slučitelným s právem hospodářské soutěže, by posílilo pobídky plynárenských společností k tomu, aby investovaly do projektů nových sítí.

Jsou zapotřebí zvláštní iniciativy, jež by přispěly k propojení izolovanějších částí EU nebo začlenily do sítě nové formy energie. Oblastmi, které by mohly získat politickou prioritu, jsou Pobaltí, Středomoří a jihovýchodní Evropa.

3.2.3. *Nový přístup k plánování*

Evropská rada Komisi vyzvala, aby „předložila návrhy zaměřené na zjednodušení schvalovacích postupů“ pro projekty sítí¹⁷. S přihlédnutím k tomu by do národních strategických plánů mohly být zahrnuty evropské prioritní projekty, stejně jako budoucí priority regulačních orgánů a provozovatelů přenosových soustav. Členské státy by poté musely přijmout nezbytná opatření s cílem zajistit dodržení dohodnutých harmonogramů. To by se mohlo stát podmínkou pro podporu TEN-E.

Jednotnější postupy a kritéria by napomohly provádění strategických přeshraničních projektů, včetně orientačních harmonogramů. Jelikož neexistuje zvláštní pravomoc EU, je nutné uvážit, jak může EU přispět ke zjednodušení plánovacích postupů v případě velkých přeshraničních energetických projektů.

Evropská komise by měla mezi členskými státy podporovat v souvislosti s těmito záležitostmi výměnu informací a osvědčených postupů. Řada členských států přezkoumává nebo reformovala své plánovací předpisy, aby urychlila důležité infrastrukturní projekty.

V souladu s pokyny vydanými Komisí je třeba správně vykládat a uplatňovat pravidla EU v oblasti životního prostředí. Dodržování právních předpisů v oblasti životního prostředí a plnění cílů energetické politiky se může, ba mělo by se vzájemně podporovat.

Na základě zkušeností koordinátorů EU¹⁸ musí v rámci stávajících předpisů existovat možnost podat odvolání k orgánům veřejné správy, pokud se plánování projektu důležitého pro EU potýká s prodlevami. Není-li nalezeno řešení na vnitrostátní úrovni, Komise by mohla provést analýzu, nebo jmenovat zprostředkovatele.

3.3. **TEN-E ve službách zabezpečení a solidarity**

3.3.1. *Revidované hlavní směry pro TEN-E*

Je nutno zajistit, aby TEN-E byly účinnější jakožto nástroj k usnadnění důležitých projektů EU, které slouží cílům v oblasti zabezpečení dodávek, hospodářské soutěže, životního prostředí nebo solidarity.

S výhradou reakce na tuto zelenou knihu chce Komise revidovat hlavní směry pro TEN-E takto:

1) **Cíle** TEN-E by měly být podpořeny evropskou energetickou politikou (cíle 20-20-20 a doplňkové cíle týkající se zabezpečení dodávek a solidarity, udržitelnosti a konkurenceschopnosti).

2) **Oblastí působnosti** TEN-E by měla být celá síť pro přepravu energie. Na předním místě programu musí zůstat zemní plyn, včetně terminálů pro zkapalněný zemní plyn (LNG) a jeho

¹⁷ Závěry předsednictví, Evropská rada, 8.–9. září 2007.

¹⁸ Internetové stránky GR TREN: http://ec.europa.eu/ten/energy/coordinators/index_en.htm.

podzemního skladování, a sítě pro přenos elektřiny. Naléhavě by se však mělo uvážit rozšíření na ropovody. Rostoucí objem přepravy ropy po moři představuje vážné riziko pro zabezpečení dodávek a námořní bezpečnost. K této zelené knize je připojen pracovní dokument útvarů Komise o ropných infrastrukturách¹⁹.

Oblast působnosti TEN-E by se mohla rozšířit na dopravní infrastruktury spojené s novými technologiemi, počínaje oxidem uhličitým pro projekty zachycování a skladování uhlíku (CCS). K dalším možnostem by mohlo patřit přizpůsobení sítí pro bioplyn ke kombinované výrobě tepla a elektřiny nebo aplikacím pro vozidla jezdící na stlačený zemní plyn.

Program musí být rovněž pružnější s ohledem na rozvoj rozvodných sítí, který ovlivňuje přenosové i distribuční sítě, včetně „inteligentních“ rozvodných sítí.

3) **Plánování** TEN-E by mělo vycházet z potřeb trhu, s jednoznačnými úkoly pro síť ENTSO a agenturu ACER. EU by zde měla sehrát aktivní usnadňující a zprostředkovatelskou roli.

4) Komise ve svém prioritním plánu propojení²⁰ navrhla zúžit zaměření TEN-E na omezený počet strategických projektů. V souladu s tím by proto **počet prioritních projektů** měl být nízký a zahrnovat přeshraniční projekty, projekty spojující izolované členské státy s evropskou rozvodnou sítí nebo projekty, které slouží několika členským státům (v praxi se jedná o sloučení několika samostatných projektů). Pět prioritních oblastí v níže uvedených závěrech je příkladem prioritních projektů, které by aktualizovaný program TEN-E mohl podporovat.

Projekty TEN-E by měly být rovněž začleněny do vnitrostátních infrastrukturních plánů, popřípadě do priorit Evropské investiční banky nebo Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Zároveň lze očekávat příspěvek členských států, které z nich budou mít prospěch.

5) Je nutno vypracovat **doprovodná opatření** k šíření informací a výměně osvědčených postupů mezi projekty a členskými státy.

6) Ve výjimečných případech, například u velkých regionálních projektů nebo projektů za účasti třetí země, by mohl být jmenován **evropský koordinátor**. Každé nové jmenování by mělo přihlížet k doposud získaným zkušenostem.

7) Důležitá je otázka **zdrojů**. Rozpočet pro TEN-E zůstává víceméně stálý, ve výši 155 milionů EUR na období 2007–2013 (v porovnání se 148 miliony EUR na období 2000–2006), a to pro přibližně 300 způsobilých projektů. To omezuje dopad programu. Je sporné, zda trh uskuteční potřebné investice sloužící veřejným zájmům bez významného veřejného zásahu. Při hledání způsobů, jak zlepšit účinnost programu v rámci stávajících prostředků, by EU měla nicméně uvážit způsoby navýšení rozpočtu pro TEN-E, v neposlední řadě k usnadnění některých investic, které slouží neobchodním cílům, např. zabezpečení dodávek.

Co se týká projektů mimo EU, je nutno nalézt způsoby, jak plně využít dostupné finanční nástroje, a to v plném souladu s vnitřními nástroji, které především zahrnují finanční prostředky programu TEN-E. Do budoucna je třeba zamyslet se nad tím, jak stávající nástroj

¹⁹ Ropné infrastruktury: posouzení stávajících a plánovaných ropných infrastruktur v EU a směrem do EU, SEK(2008) 2799.

²⁰ Prioritní plán propojení, KOM(2006) 846.

TEN-E nahradit nástrojem novým, **nástrojem EU pro energetickou bezpečnost a infrastrukturu**, a jak jej nejlépe začlenit do vnějších finančních nástrojů EU. Reakce na tuto zelenou knihu by se měly vyjádřit k oblasti působnosti takového nástroje a k tomu, jak by nejlépe mohl přispět k zajištění souladu mezi vnitřními a vnějšími výdaji.

3.3.2. Další možnosti zlepšení TEN-E

Je nutno vytvořit **nefinanční podporu** k posílení podpory z jiných zdrojů, například udělení uznávané značky „EU“. Je třeba více usilovat o to, aby TEN byly využívány jako prostředek k získávání jiných zdrojů financování, zejména od mezinárodních finančních institucí.

Je třeba snažit se o **synergie** s jinými činnostmi v oblasti sítí EU, např. v telekomunikačních, dopravních a environmentálních infrastrukturách (např. spojení elektrického vedení s pozemními dopravními infrastrukturami, jako jsou železnice nebo silnice).

Další otázkou je, zda by EU měla poskytovat podporu projektům, při nichž vznikají dodatečné náklady, protože přispívají k **veřejným (neobchodním) cílům**, jako jsou volné kapacity zemního plynu a elektřiny, které by napomohly zabezpečení dodávek v EU, napojení nové výroby energie z obnovitelných zdrojů na rozvodnou síť nebo podzemní vedení kabelů z důvodu ochrany životního prostředí. To by mohlo vést k předpokladu, že dodatečné náklady uhradí EU, což nebude možné.

Zabezpečení dodávek: kdy si veřejný zájem může vynutit veřejnou intervenci

Pozoruhodným příkladem veřejného financování potrubí pro zabezpečení dodávek v době, kdy trh tuto potřebu nepociťoval, bylo rozhodnutí České republiky vybudovat v 90. letech ropovod IKL (Ingolstadt – Kralupy – Litvínov) s cílem otevřít kromě východní trasy i trasu západní. Nyní tento ropovod provozuje společnost Mero, která je plně ve vlastnictví státu, přičemž výnosy pokrývají úroky z úvěru a splátky. Tento ropovod je velmi potřebný od července 2008, kdy obchodní subjekty dodávající ruskou ropu prostřednictvím východní trasy nečekaně omezily objem dodávek českým spotřebitelům.

Další možností je přesunout se od konkrétních projektů k **obecným studiím** zaměřeným na vypracování řešení stávajících problémů, s nimiž se potýkají stavitelé sítí, například jak vyřešit otázky sítě související s napojením příbřežní větrné energie nebo solární energie ve velkém měřítku nebo s využíváním „inteligentních“ rozvodných sítí.

3.3.3. Koordinace mezi TEN-E a ostatními finančními nástroji EU

Potenciální investoři do energetických sítí musí mít přístup k široké škále různých zdrojů financování. TEN-E je proto nutno plně sladit a koordinovat s dalšími důležitými programy EU, které mají vliv na rozvoj infrastruktury – zejména se strukturálními fondy a Fondem soudržnosti a rámcovými programy pro výzkum a technologický rozvoj. Například politika soudržnosti investuje do projektů TEN-E v období 2007–2013 675 mil. EUR. Dalším příkladem je sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj, který do elektroenergetických sítí investuje (v letech 2007–2009) 100 milionů EUR. Výsledky těchto programů musí být zveřejněny a vést k dalšímu výzkumu a demonstracím a tržním investicím.

Měla by být prozkoumána možnost větší koordinace mezi TEN-E a nástroji vnější politiky, například evropským nástrojem sousedství a partnerství (ENPI), zejména u infrastruktur v tranzitních zemích.

Stávající koordinaci mezi TEN-E a Evropskou investiční bankou (EIB) a Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj (EBRD) je nutno zajistit na všech úrovních. Je možno uvážit vazbu mezi podporou TEN-E a zásahem EIB. Mimoto lze naplánovat fond pod záštitou EIB, který by jednotlivým projektům poskytoval vlastní kapitál, kvazivlastní kapitál, záruky a podobné finanční nástroje.

Dalším možným partnerem je Světová banka a její urychlený programový úvěr, který poskytuje finanční prostředky na reformní programy ve schválených zemích.

4. ZÁVĚRY

Jak bylo uvedeno v druhém strategickém přezkumu energetiky²¹, který provedla Komise, a jak bylo podrobněji rozvedeno v tomto dokumentu, EU nebude schopna splnit své cíle v oblasti klimatu a energetiky bez nových a lepších sítí. Energetické sítě musí v tvorbě a provádění energetické politiky zaujímat významnější místo. Zároveň je nutno plánování energetických sítí lépe koordinovat na politické úrovni.

Hlavní hnací silou investic do energetických sítí musí být vnitřní trh s energií spolu s přínosy třetího balíčku, který je v současnosti projednáván, EU však musí rovněž hrát aktivní usnadňující úlohu v případě projektů s jednoznačným významem pro evropskou energetickou bezpečnost, včetně mezinárodních projektů.

Hlavní nástroj EU pro rozvoj evropských energetických sítí, TEN-E, nebyl navržen tak, aby dokázal řešit dnešní energetické problémy, a není náležitě sladěn s novou energetickou politikou pro Evropu. Není zajištěna ani jeho soudržnost s vnitřním trhem a dalším vývojem, např. s výzkumnými a vnějšími politikami. Jeho rozpočet je naprosto nepřiměřený.

EU musí vypracovat nový strategický přístup, do kterého budou začleněny dostupné nástroje a kterým budou zahájeny úvahy o tom, jak stávající nástroj TEN-E nahradit nástrojem novým, **nástrojem EU pro energetickou bezpečnost a infrastrukturu**, jehož případným cílem bude (i) dotvořit vnitřní trh s energií, (ii) zajistit rozvoj rozvodné sítě způsobem, který EU umožní dosáhnout svých cílů v oblasti obnovitelné energie, a (iii) zaručit EU zabezpečení dodávek energie prostřednictvím pomoci určené na klíčové infrastrukturní projekty v EU a mimo ni.

V rámci této strategie Komise určila tyto projekty, jak stanoví její druhý strategický přezkum energetiky a názvem *Akční plán EU pro energetickou bezpečnost a solidaritu*:

- **Plán propojení Pobaltí:** Prioritou je napojení zbývajících izolovaných energetických trhů v Evropě. Propojení oblasti Pobaltí, které Evropská rada jednoznačně uznala ve svých závěrečích ze dne 16. října 2008, je nezbytné k většímu zabezpečení dodávek pro všechny země hraničící s Baltským mořem a pro širší zabezpečení dodávek a solidaritu v EU. Spolu s dotčenými členskými státy Komise tento plán vypracuje jako součást pobaltské regionální strategie zahrnující zemní plyn, elektrickou energii (včetně příbřežní větrné

²¹ Viz poznámka pod čarou č. 13.

energie a případně energie přílivu) a skladování. To spojí stávající projekty (včetně Nord Stream) do soudržného systému přinášejícího prospěch celé oblasti. Při vytváření plánu bude třeba náležitě zohlednit účinný vývoj trhu a přínos energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie k většímu zabezpečení dodávek.

- **Nový jižní koridor pro přepravu zemního plynu:** Vzhledem k vysoké pravděpodobnosti, že v budoucnu poroste úloha oblasti Kaspického moře a Středního východu v celosvětových dodávkách ropy a zemního plynu, a k potřebě zamezit zvýšení již nyní vysokých rizik spojených s námořní dopravou ropy a LNG se tento koridor jeví nutnější než kdy předtím. Komise bude s příslušnými zeměmi spolupracovat, aby od nich nejpozději do jednoho roku získala pevné závazky k výstavbě plynovodu Nabucco. Bude přezkoumána možnost vytvořit blokový mechanismus pro nákup zemního plynu z kaspické oblasti při plném dodržování pravidel hospodářské soutěže. Tranzit musí být dohodnut s Tureckem, a to způsobem, který respektuje základní zásady *acquis* EU a oprávněnou obavu Turecka o vlastní energetickou bezpečnost.
- **Středomořský energetický okruh:** Oblast Středomoří a Afrika rovněž potřebují lepší propojení nejen v oblasti fosilních paliv, ale i v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Středomořský energetický okruh umožní, aby Evropa a severní Afrika lépe využívaly místně dostupné přírodní zdroje. Tato iniciativa naváže na návrh předložený v rámci stávající Unie pro Středomoří – barcelonský proces, tj. středomořské rozvodné sítě dodávající elektřinu ze solární energie (fotovoltaická a koncentrovaná solární energie) a rovněž větrné energie do EU. Projekty zaměřené na propojení s evropskou pevninou by zároveň významně posílily energetickou bezpečnost většiny izolovaných zemí Evropy.
- **Zkapalněný zemní plyn (LNG):** LNG prospívá zabezpečení dodávek tím, že z trhu se zemním plynem činí likvidnější globální trh srovnatelný s trhem s ropou. Náležitá kapacita pro LNG sestávající z terminálů pro LNG a znovuzplyňování na lodi by měla být dostupná všem členským státům buď přímo, nebo prostřednictvím jiných členských států na základě ujednání o sdílení zabezpečení. Je možno zapojit i Energetické společenství a případně síť rozšířit až na jaderské pobřeží. Je třeba vybudovat dostatečné kapacity pro **skladování zemního plynu**.
- Prioritou je vytvoření **severojižního propojení plynárenských a elektrizačních soustav ve střední a jihovýchodní Evropě**, vycházejícího z především z iniciativy nové evropské přepravní soustavy (NETS) s cílem vytvořit společného provozovatele přepravních soustav zemního plynu²², plynárenský okruh Energetického společenství, prioritní propojení uvedená Radou ministrů Energetického společenství v říjnu 2007²³ a celoevropský ropovod²⁴. Nový balíček opatření pro vnitřní trh s energií počítá s vypracováním pravidelně předkládaného plánu desetiletého rozvoje sítí, v němž budou shrnuta chybějící propojení a opatření nutná k jejich vytvoření.
- Měl by být zpracován **návrh příbřežní rozvodné sítě v Severním moři**, která vzájemně propojí vnitrostátní elektrorozvodné sítě v severovýchodní Evropě a umožní připojení řady plánovaných příbřežních větrných elektráren. Spolu se středomořským okruhem a plánem

²² www.molgroup.hu/en/press_centre/press_releases/european_energy_infrastructure__ndash__nets_project/

²³ www.energy-community.org/

²⁴ www.ens-newswire.com/ens/apr2007/2007-04-03-03.asp

propojení Pobaltí by se měl stát jedním ze základních kamenů budoucí evropské rozvodné supersítě.

Komise vyzývá k předložení stanovisek k této zelené knize, která mohou být strukturována podle následujících **otázek**:

Politika v oblasti sítí

- 1) Co považujete za hlavní překážky rozvoje evropské rozvodné sítě a plynárenské sítě? Nakolik je lze řešit na vnitrostátní/regionální úrovni a kdy by měla jednat EU?
- 2) Jaké okolnosti opravňují zásah EU do místních sporů týkajících se plánování v souvislosti s energetickou infrastrukturou? Co by v těchto případech měla EU udělat?
- 3) Je v souvislosti s evropskými sítěmi zapotřebí cílenější a strukturovanější přístup k výzkumu a demonstracím? Jak by měl vypadat?
- 4) Co považujete za nejdůležitější činnost EU v oblasti rozvoje sítí?
- 5) Měla by se EU podílet více na podpoře infrastrukturních projektů v třetích zemích? Pokud ano, jakým způsobem?

TEN-E

- 6) Jaký druh podpory by EU měla poskytnout stavitelům nových energetických sítí, aby tato podpora měla největší dopad, uvažíme-li, že zdroje jsou omezené? Je přístup TEN-E dosud relevantní? Jak může EU přispět ke zlepšení podmínek investování?
- 7) Jak by EU mohla vzhledem k navrhované revizi hlavních směrů pro TEN-E zlepšit zaměření, účinnost a dopad politiky TEN-E v rámci stávajícího rozpočtu?
- 8) Měly by být TEN-E rozšířeny na ropnou infrastrukturu? Měly by být rozšířeny i na nové sítě pro CO₂, bioplyn nebo jiné sítě?
- 9) Jaký máte názor na nové prioritní projekty, které by EU měla podpořit, nebo jaké máte v této souvislosti návrhy?
- 10) Měly by TEN-E/EU větší dosah a byly by viditelnější, kdyby byly přeměněny na operační nástroj zabezpečení dodávek a solidarity?
- 11) Jaká další opatření EU kromě opatření zmíněných v této zelené knize by pomohla zajistit udržitelnou infrastrukturu pro EU?

Pro další informace viz: http://ec.europa.eu/energy/index_en.html. Svou reakci prosím zašlete Evropské komisi do 31. března 2009 na adresu:

Christine Jenkins

European Commission

DG Energy and Transport

DM 24 – 6/127

1049 Brussels

Belgium